

תוכן עניינים

מבוא : עמ' 3.

1. הרקע לסיפור : עמ' 4.

1.1 מלחמת ישראל ביבין מלך כנען ובסיסרא שר צבאו : עמ' 4.

1.2 הדמויות בסיפור המקראי ובשירה : עמ' 5.

1.2.1 דבורה : עמ' 5.

1.2.2 ברק בן אבינעם : עמ' 6.

1.2.3 סיסרא : עמ' 7.

1.2.4 יבין מלך חצור : עמ' 8.

1.3 ההבדלים בין הגרסאות בספרות המחקרית : עמ' 8.

2. ניתוח סיפור יעל וסיסרא בפרק הפרוזה : שופטים פרק ד'.

2.1 הארגון של היצירה : עמ' 10.

2.2 סיפור יעל וסיסרא : עמ' 11.

2.3 ההיררכיה המגדרית בפרק הפרוזה : עמ' 14.

3. פרק שלישי : ניתוח סיפור יעל וסיסרא בשירת דבורה : שופטים פרק ה' בהשוואה לפרק הפרוזה : עמ' 18.

1. תיאור מעשה יעל (פס' 24-27) : עמ' 18.

2. ציפיה ואכזבה בבית סיסרא (פס' 28-30) : עמ' 21.

סיכום ומסקנות- עמ' 24.

רשימת מקורות- עמ' 26.

מבוא

שופטים ד' ושופטים ה' (שירת דבורה) מהווים שני פרקים עוקבים המספרים את אותו הסיפור: סיפור מלחמת דבורה וברק ביבין מלך חצור (כנען). חוקרים שונים מייחסים לשוני הקיים בין הפרקים סיבות שונות ובהן: כתיבתו של פרק הפרוזה שנים רבות לאחר פרק השירה¹ או הבדלים המיוחסים למחבר הפרק ולנקודת מבטו.²

בעבודה זו ברצוני להשוות בין תיאור סיפור יעל וסיסרא, כפי שהוא מוצג בפרק הפרוזה לעומת פרק השירה, ללא התייחסות לנסיבות הכרונולוגיות של כתיבת שני פרקים אלו או למגמות העריכה של ספר שופטים, אלא לבצע קריאה השוואתית בשני הפרקים שמטרתה לעמוד על הייצוג השונה של דמותה של יעל בכל אחד מן הפרקים ועל המשמעויות של הבדלים אלה, הן מן הבחינה הנוגעת להבדלים בין הז'אנרים והן מבחינה תוכנית המבקשת להבין את המסרים השונים המועברים בכל אחד מן הסיפורים ואת האידיאולוגיה המנחה אותם.

סיפור יעל וסיסרא שאעסוק בו בעבודה זו הינו סיפור העוסק בנשים שכן, מפסוק 24 ואילך בשירת דבורה נזכרות נשים בלבד, יעל הגיבורה הזוכה לשלל ברכות ואם סיסרא ושרותיה המצפות לשובו של סיסרא עם השלל ובתוכו נשים שבויות. באופן זה, שירת דבורה, מלבד היותה אפוס המספר על ניצחון מעטים בעלי אמונה על מדכאיהם, נתפשת כשירה המפארת את האישה האמיצה, היוזמת, הנאמנה לעקרונותיה ומוכנה להיאבק למענם. באמצעות השוואה בין פרק הפרוזה לפרק השירה אבקש לבדוק האם אכן שירת דבורה מציגה מאפיינים פמיניסטיים אלה.

בפרק הראשון אציג את הרקע לסיפור המקראי תוך תיאור הדמויות השונות שלוקחות בו חלק, ואדון בהבדלים הטכניים בין פרק הפרוזה לפרק השירה באופן כללי. בפרק השני אנתח את סיפור יעל וסיסרא בפרק הפרוזה תוך התייחסות להיבטים של הארגון, האמצעים האמנותיים, מערך הכוחות המגדרי ותפקידו של האל ואילו בפרק השלישי אנתח את סיפור יעל וסיסרא בשירת דבורה, בהשוואה לממצאים שעלו מפרק הפרוזה.

¹ Nolan Fewell, 1990, p389.

² השביט, 2012, עמ' 64.

1. רקע

הן בפרק הפרוזה בשופטים פרק ד' והן בשירת דבורה הנמצאת בפרק העוקב, שופטים פרק ה', מתוארת פרשת מלחמת ישראל ביבין מלך כנען (חצור) וסיסרא שר צבאו. מותו של סיסרא בפגישתו עם יעל נזכרים בשני הפרקים ומתוארים על ידי גלעד³ כמהתלה רצופת לעג על שר הצבא האומלל הנוטש את המערכה בעיצומה ומוסר עצמו בידי אישה ממשפחת הרועים כאחד הפחותים. להלן אציג את הרקע לסיפור רצח סיסרא בידי יעל, תוך תיאור סיפור המסגרת: סיפור המלחמה ותיאור הדמויות המרכיבות את סיפור המלחמה: דבורה, ברק בן אבינעם, יבין וסיסרא.

1.1 מלחמת ישראל ביבין מלך כנען וסיסרא שר צבאו

האירוע המרכזי בו עוסקים הפרקים הינו מלחמת ישראל ביבין מלך כנען ובשר צבאו, סיסרא, בהנהגתם של דבורה וברק בן אבינעם. הסיפור המוצג לנו מתאר כיצד לאחר שנים של שיעבוד ליבין מלך כנען ולסיסרא שר צבא, זעקו בני ישראל לה' והוא שלח את דבורה הנביאה שתושיע את העם בעזרת ברק שר הצבא. ברק טען שיצא למלחמה בתנאי שדבורה תשתתף גם כן. היא נענתה לבקשתו אך הוסיפה כי נוכחותה תיטול מברק את תפארת הניצחון – שכן ה' ימכור את סיסרא בידי אישה. בקרב שהתנהל סמוך לנחל קישון ובמרדף שאחריו, הוכה כל הצבא הכנעני על רכבו וחייליו. סיסרא שר הצבא, ירד ממרכבתו ונס ברגל לעבר המחנה של חבר הקיני, שם חשב למצוא מקלט. יעל מחבר הקיני הזמינה אותו לאוהלה, השקתה אותו חלב למרות שביקש מים, וכשנרדם הרגה אותו בעזרת יתד האוהל. הניצחון בקרב הביא לכניעת יבין ובני ישראל השמידו כליל את ממלכתו. בספר שופטים פרק ה' מתואר כי לאחר הניצחון על הכנענים, שרו דבורה וברק שיר הלל לה'. השירה מתארת גם היא את סיפור המלחמה אך קיימים הבדלים בפרטים בהצגת סיפור המלחמה בפרקים עוקבים אלה. על פי נגה⁴ מהשוואה בין שני הפרקים אנו לומדים כי הנושאים בהם קיימת חפיפה בין הסיפור לשירה הם:

- א. גיוס הלוחמים הוא משבטי זבולון ונפתלי.
- ב. מקום הקרב: בעמק יזרעאל, בסמוך לנחל קישון.
- ג. מידת הכנסת אורחים של יעל אשת חבר הקיני (למרות שבקריאה הפרשנית שלי אעמוד על ההבדלים בתיאור דמותה של יעל ובמהלך הסיטואציה בינה לבין סיסרא בין הפרוזה לשירה).
- ד. שיתוף פעולה בין דבורה לברק.
- ה. נצחון בעזרת ה'.

לעומת זאת קיימים גם הבדלים בולטים:

- א. הלוחמים היו לא רק שני השבטים הנ"ל נוספו עליהם אפרים, בנימין, מכיר(מנשה) ויששכר.
- ב. בספור, הנשק של יבין הוא רכב ברזל ואילו בשירה, סוסים.
- ג. אין בסיפור אזכור של גדולת ה' ויציאת מצרים.

³ גלעד, 1988.

⁴ נגה, 1987, עמ' 81.